

УДК 336.2: 347.73

КУКСЕНКО С.І.

кандидат історичних наук, доцент кафедри економіки, управління та адміністрування, Черкаський державний бізнес-коледж, e-mail: kuksenko.si@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4660-5083

СУТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИ «ОДНОРАЗОВОГО (СПЕЦІАЛЬНОГО) ДОБРОВІЛЬНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ НАЛЕЖНИХ ЇМ АКТИВІВ»

Мета. Метою дослідження є аналіз Закону України №1539-ІХ від 15.06.2021 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом введення одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» [14] та результатів проведеного з 01.09.2021 р по 01.03.2023 р. «декларування активів». **Методика.** Для вирішення поставленої мети автором застосовано методи аналізу (виокремлення окремих частин об'єкта дослідження), синтезу (поєднання різних елементів в одне ціле), порівняння (виявлення подібностей і відмінностей), проблемності (постановки складних питань та пошуку відповідей на них), об'єктивності (неупередженості при підборі та аналізі різних джерел), узагальнення (виділення загальних характеристик і особливостей). **Результати.** Встановлено, що «одноразове (спеціальне) добровільне декларування» поєднує риси як «податкової амністії», так і «амністії капіталів» та «нульової декларації». Сам закон, в окремих його частинах, недосконалий, містить норми, які порушують принципи рівності та соціальної справедливості, за час його дії правом на подачу декларації скористалося лише 845 осіб. **Наукова новизна полягає у аналізі детінізації доходів та поповнення державного бюджету (отримано лише близько 1,5% від очікуваних надходжень).** Разом з тим, автор переконаний, що про «повний провал декларування» не варто говорити. Адже, закон прописано так, що хоча більшість громадян і не подавали спеціальної декларації, але «склад і обсяг активів» на 1 березня 2023 р. уже задекларовано, незалежно від того, набуті вони з порушеннями, чи ні – фактично в Україні запроваджено практично для усіх громадян «нульове декларування». «Нульова декларація» рано чи пізно стане своєрідною точкою відліку і в майбутньому враховуватиметься податковими органами при фінансовому моніторингу, результатом чого має бути оподаткування витрат, які перевищують офіційні доходи та, можливо, поява непорозумінь між платниками податків та податковими органами. **Практична значимість.** Дослідження сприяє виявленню проблем оподаткування, окремі результати можна використати в ході подальшого реформування податкового законодавства та проведенні фіскальної політики.

Ключові слова: оподаткування; Податковий кодекс України; податкова амністія; амністія капіталів; одноразове добровільне декларування майна фізичних осіб; «нульове» декларування; детінізація економіки.

Постановка проблеми

Проблема оподаткування доходів є особливо актуальною в зв'язку з необхідністю відбудови знівченої російською агресією економіки, пошуку оптимального балансу між податковим навантаженням на бізнес і громадян та надання їм державою захисту і необхідних послуг, створенням передумов для включення України до міжнародної співпраці у податковій сфері та переходу адміністрування податків та податкового законодавства на стандарти ЄС. Помилки та прогалини податкового законодавства усуваються шляхом його реформування, в тому числі і в поєднанні з проведенням так званих «податкових амністій», які відбулися у багатьох країнах. З 1 вересня 2021р. по 1 березня 2023 р. в Україні кожен платник податків мав змогу задекларувати активи, придбані на доходи, з яких не було сплачено податки, але лише ті, які не були отримані злочинним шляхом. При цьому декларант мав сплатити збір за зниженою ставкою та звільнявся від відповідальності за порушення податкового та/або валютного законодавства. Так як декларування завершилося 1 березня 2023 р., то актуальним є аналіз його проведення та впливу на взаємини між податковими органами і платниками податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дискусії щодо необхідності та доцільності проведення «податкової амністії» та «нульового декларування» велися в Україні протягом багатьох років. Науковий аналіз досвіду та результативності «амністій» у різних країнах здійснювали І. Беспалько, А. Глазова, Р. Каленяк, Ю. Касперович, І. Приходько, В. Рядінська, А. Сльозко, Т. Шульга та ін. [1, 5, 6, 13, 20, 22, 25]. Окремі аспекти закону про «введення одноразового (спеціального) добровільного декларування» аналізували І.Бондаренко, Б.Деревянко, О.Дмитрик, С.Куксенко, О.Ковальчук, О.Макух, В. Рядінська, К.Токарева, О.Шеремет [2, 4, 7-10, 21, 26].

Формулювання мети статті

Мета статті – аналіз суті «одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету», результатів його проведення у 2021-2023 рр. та виявлення проблем провалу фіскальної мети «податкової амністії».

Виклад основного матеріалу

Згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом введення одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» [14], громадяни України мали можливість з 01.09.2021 р. до 01.09.2022 р. (у серпні 2022 р. строк було продовжено до 01.03.2023 р. [15]) легалізувати активи, придбані на доходи, які не були отримані злочинним шляхом за будь-який період до 01.01.2021 р., з яких не було сплачено податки. Завдання запропонованого декларування: 1. стимулювати детінізацію доходів; 2. підвищити податкову культуру громадян; 3. поповнити бюджет; 4. запровадити «нульове декларування» («точку відліку» активів, після якої почнеться оподаткування витрат, що перевищують офіційні доходи); 5. створити передумови для включення України до міжнародної співпраці у податковій сфері та переходу адміністрування податків та податкового законодавства на стандарти Європейського Союзу. Фактично, хоча цей термін у законі і не використано, було оголошено проведення «податкової амністії», «амністії капіталів» та «нульового декларування».

Декларант: 1. мав самостійно встановити обсяг власних активів, проаналізувати походження доходів, на які вони були придбані, і визначити, чи повністю із них сплачено податки і, у випадку «виявлення» у себе неоподаткованих доходів, взяти участь у процедурі декларування; 2. задекларувати неоподатковані раніше доходи і сплатити з них збір за зниженою ставкою 2,5–11,5% (залежно від виду активу, країни його перебування, строків оплати); 3. має право зберегти в таємниці інформацію про джерела походження неоподаткованих активів; 4. звільняється від кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення податкового/валютного законодавства; 5. отримує можливість вільно розпоряджатися задекларованими активами.

Оскільки для подачі декларації потрібні порушення податкового законодавства (несплата/неповна сплата податків), то тим податковим резидентам, які їх сумлінно платили, декларацію подавати не потрібно. Було заборонено брати участь у декларуванні: 1). недієздатним і/або особам з обмеженою дієздатністю, над якими встановлено опіку чи піклування та які перебувають на повному утриманні (на 01.09.2021 р.); 2). особам, які у період з 01.01.2005 р. перебували на керівних посадах та подавали електронні декларації до НАЗК згідно ЗУ «Про запобігання корупції» та членам їх сімей (ЗУ від 30.11.2021 р. із цього списку виключено членів сімей посадовців та частину самих посадовців, крім вищого корпусу державної служби категорії «А», які займали ці посади з 01.01.2010 р.) [17]; 3). підсанкційним особам згідно ЗУ «Про санкції».

Держава у п.10 закону визнавала за особами, які не взяли участь у декларуванні, що у них повністю сплачено податки з обсягу активів, визначених в такому складі: об'єкти нерухомості – квартира/квартири загальною площею до 120 кв. м, житловий будинок/будинки – до 240 кв. м, нежитлова некомерційна нерухомість – до 60 кв. м, земельні ділянки в межах норм безоплатної приватизації; транспортні засоби – одне авто некомерційного призначення для перевезення до 9 осіб

з об'ємом двигуна до 3000 куб см і/або середньоринковою вартістю до 400 тис. грн, один мотоцикл з об'ємом циліндрів двигуна до 800 куб. см; інші активи сумарною вартістю до 400 тис. грн. Тобто, це можна тлумачити так, що законотворець виключив можливість того, що визначені п.10 активи: 1. у зазначених обсягах могли набутися особою за кошти, з яких не сплачено чи не повністю сплачено податки; 2. у більших обсягах – за кошти, з яких повністю сплачені податки. (На наш погляд, неврахування реальної вартості нерухомості, місця, статусу та розміру населеного пункту її розміщення є проявом нерівності та дискримінації).

Об'єктами декларування не могли стати такі активи: 1. набуті шляхом кримінального правопорушення (крім порушень податкового/валютного законодавства); 2. які належали особі, проти якої розпочато досудове розслідування або судове провадження за ознакою кримінальних правопорушень; 3. розташовані на території держави-агресора чи походять з неї; 4. готівкові кошти в будь-якій валюті (їх потрібно було розмістити на спецрахунок банку). Данило Гетманцев – Голова комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики, активний прихильник необхідності «декларування», наводив розрахунки, що кількість готівки, що «перебуває у населення «під подушкою», – 45-50 млрд. доларів. Ми маємо вивести з тіні десь 30 млрд. Якщо введемо хоча б 20 млрд. доларів, я буду вважати це перемогою» [12]. Ми ж ще у перший місяць декларування, проаналізувавши прийнятий закон, досвід проведення податкової амністії в ряді країн, податкової амністії юридичних осіб 2014 р. в Україні («податковий компроміс») [18], висловили припущення, що «більшість населення України не буде брати участі в одноразовому (спеціальному) добровільному декларуванні» [8, с. 98] та сумнів щодо істотного «поповнення державного бюджету шляхом сплати одноразового збору» [8, с. 100]. Ми виходили з того, що бідні не мають навіть активів в обсягах, передбачених законом, а більшість заможних громадян не потрапляє під дію закону, тому що вони: 1. переважно, прибутки отримували на юридичних осіб (наявні регулярні звіти бухгалтерів та кваліфіковані юристи); 2. значна їх частина у різний час займала високі посади у владі та подавали електронні декларації, якими фактично уже «узаконили» свої активи. Законодавець, очевидно, націлювався на такі категорії громадян: 1. осіб, які працювали без офіційного працевлаштування та отримували заробітну плату «в конвертах»; 2. ФОПів і незареєстрованих осіб, які отримували доходи, але податки з них не платили/ платили в неповному обсязі; 3. осіб, які вели незалежну професійну діяльність (артисти, лікарі, нотаріуси, адвокати); 4. заробітчани – трудових мігрантів.

У небагатьох країнах вдавалося створити ідеальну модель і успішно провести амністію. Науковці та експерти дискутують щодо співвідношення факторів позитивного і негативного впливу амністій на розвиток економіки, соціальні відносини та суспільно-політичну ситуацію в країні. Так, серед позитивних факторів називають: виведення активів із «тіні»; повернення грошей в національну економіку з-за кордону; одноразове суттєве поповнення державного бюджету; усунення прогалин в податковому законодавстві, які сприяли несплаті податків; розширення бази оподаткування; формування позитивних партнерських взаємовідносин між платниками податків та державою; зростання податкової культури і платежів у бюджет. Негативними факторами можуть бути: легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом (в т.ч. наркоторгівля, торгівля зброєю/людьми, корупція); прагнення організаторів амністії (влади) «відбілити» власні активи та «свого» оточення; прощення недобросовісним платникам несвоєчасної сплати податків та легалізація їх активів за набагато менші від стандартних платежі в бюджет є дискримінацією добросовісних платників, які вчасно сплачували податки; втрата довіри до влади; зниження податкової дисципліни та дестабілізація відносин у податковій сфері (збільшення неплатників податків, викликані очікуваннями чергових амністій) [26].

Аналізуючи результати «декларування фізичними особами належних їм активів», ми маємо усвідомлювати, що окремі аспекти гірше піддаються статистичним підрахункам, але можуть виявитися важливішими у майбутньому. Найчастіше ж про успішність подібних заходів судять за вартістю виведених з тіні капіталів та суми податкових надходжень до бюджету. Станом на 01.03.2023 р., як повідомив Данило Гетманцев, загальна вартість задекларованих активів становить 8823,6 млн. грн, з них сплачено у бюджет 547,5 млн. грн. (очікували 20 млрд. дол. амністованого доходу та 1 млрд. дол. сплачених податків). Всього у декларуванні взяли участь 845 осіб [3]. Ці дані свідчать про недосягнення фіскальної мети детінізації доходів та поповнення державного бюджету (близько 1,5 % від очікуваних надходжень у бюджет).

Фактори провалу фіскальної мети декларування ми можемо згрупувати у дві групи:

Перша група факторів стосується змісту самого закону, дій влади та суспільних настроїв:

1). наявні фінансові та майнові активи цільової аудиторії, на яку було спрямовано закон, здебільшого могли бути розподілені серед членів їх родин так, що переважно відповідали обсягам, передбаченим п.10;

2). фактична відсутність фондового ринку в Україні, ненадійність грошових активів призвели до того, що кошти вкладалися в нерухомість у столиці та великих містах, оформлену на членів родин (грошова оцінка цих активів не була передбачена законом);

3). наявні активи за кордоном уже могли пройти відповідний комплаєнс і тому не лише не потребували їх декларування, а навпаки – таке декларування могло б лише зашкодити їх власникам;

4). ускладнена процедура декларування готівки (її потрібно було розмістити на спецрахунку банку, а це – виведення коштів із бізнесу та їх «заморожування» на певний час і, відповідно, додаткові втрати);

5). низький індекс верховенства права в Україні (охоплює дотримання прав людини, доступу до правосуддя, ефективності в подоланні корупції, відкритості влади і т.п.; згідно World Justice Project) [27]; високий рівень недовіри до податкових органів і державної влади, низький рівень правової захищеності власності та «низький рівень правової культури, існування «позаправових» регуляторів соціальної поведінки» [9, 29].

6). норми закону могли викликати почуття несправедливості, викликане тим, що: а) набагато заможніші громадяни, пов'язані з владою, уже у своїх деклараціях оприлюднили великі статки (часто набуті через корупційні схеми та привласнення коштів бюджетів), але з них жодних податків не сплатили; б) сплачені у бюджет податки часто витрачаються не на посилення сервісної ролі держави для платників податків, а на надвисокі зарплати топ-управлінцям та розкрадаються;

7). відсутність обіцяного владою законопроекту/закону про «непрямі методи податкового контролю» через контроль витрат з чітко закріпленою невідворотністю відповідальності за незадекларовані активи, який міг би «заохотити» до декларування;

8). інформаційно-роз'яснювальний і рекламний супровід податкової амністії серед населення відбувався на фоні гучних «корупційних справ» високопосадовців («крадуть, наче в останній день») [28], що не сприяло зростанню бажання декларувати доходи та сплачувати кошти в бюджет;

9). відсутність реформування податкового законодавства, спрямованого на зменшення навантаження на фонд оплати праці, спрощення адміністрування податків та посилення невідворотності відповідальності за його порушення;

Друга група факторів пов'язана із агресією російської федерації проти України:

1. Економічна, політична та військова нестабільність, викликана агресією РФ;

2. Знищення (захоплення) частини активів, які б потенційно могли бути декларованими, складності релокації бізнесу;

3. Поява численних «воєнних мігрантів» (біженців) та збільшення виведення активів з України (за два місяці війни понад 3 млрд. євро) [11], витрати українців з банківських карт України за кордоном у січні-жовтні 2022 р. становили 16,2 млрд. дол., (рекордне зростання +208,6% до відповідного періоду попереднього року) [23].

4. Високі ризики розміщення готівки на спецрахунках банків в умовах військового стану, введення постановою НБУ № 18 від 24.02.2022 р. обмежень на видачу готівкових коштів у гривнях та іноземній валюті [19] та падіння курсу гривні;

5. Існування з березня 2022 р. по 1 серпня 2023 р. можливості дешевшого і простішого способу легалізації готівки шляхом переходу/реєстрації ФОПів і юридичних осіб на спрощену систему оподаткування та сплати єдиного податку у розмірі 2% [16]. Лише за 9 місяців 2022 р. на цю систему оподаткування перейшло 266000 ФОПів. Серед них «багато таких, хто отримав дохід понад 200 млн. грн. кожний. І це в рази більше, ніж держава отримала від економічної амністії» [12].

6. Участь частини потенційних декларантів у захисті України у складі Збройних сил України та, ймовірно, висока залученість цієї категорії до різних волонтерських і гуманітарних ініціатив по збору коштів для закупівлі техніки та спорядження для ЗСУ (станом на травень 2023 р. лише підраховані пожертви громадян банківськими переказами, внески приватних компаній та банків становили більше 100 млрд. грн.) [24].

Проте, аналізуючи провал фіскальної мети амністії, ми маємо пам'ятати дискусійність позитивного і негативного впливу амністії на соціально-економічний розвиток та суспільно-політичну ситуацію, що може виявитися з часом. Серед «відтермінованих в часі» результатів є те, що податкові резиденти, які правом на «податкову амністію» не скористалися, згідно закону є такими, які повідомили контролюючий орган про відсутність у власності станом на 01.01.2021 р. активів, отриманих за рахунок коштів, з яких не сплачені/ сплачені в неповному обсязі податки та/або їх склад і обсяг знаходяться в певних межах. Фактично в Україні запроваджено практично для усіх громадян «нульове декларування» усіх активів, незалежно від того, набуті вони з порушеннями, чи ні. Ця «нульова декларація» і стане своєрідною точкою відліку, після якої почнеться оподаткування витрат, які перевищують офіційні доходи. Те, як це буде відбуватися, може як сприяти підвищенню податкової культури громадян, профілактиці порушень і корупції, так і мати абсолютно зворотній ефект. Прихильники амністії необхідність її проведення обґрунтовують також запуском автоматичного міжнародного обміну податковою інформацією, виконанням вимог BEPS для впровадження податкової прозорості в Україні, переходу адміністрування податків та податкового законодавства на стандарти ЄС.

Висновки

Отже, нами встановлено, що «одноразове (спеціальне) добровільне декларування» поєднало риси як «податкової амністії», так і «амністії капіталів» та «нульової декларації», проаналізовано причини провалу фіскальної мети амністії. Разом з тим цим законом фактично в Україні запроваджено практично для усіх громадян «нульове декларування», що в майбутньому враховуватиметься податковими органами при фінансовому моніторингу. Результатом цього має бути оподаткування витрат, які перевищують офіційні доходи та, можливо, виникнення судових суперечок між платниками податків та податковими органами. Враховуючи проаналізовані нами причини провалу фіскальної мети «податкової амністії», необхідність відбудови зруйнованої війною економіки, вважаємо необхідним реформування податкового законодавства з метою зменшення навантаження на фонд оплати праці. Це має стимулювати легальну зайнятість, сприяти створенню нових робочих місць та розвитку підприємництва. Реформування має проводитися за умови одночасної (сприяти цим процесам) детінізації зарплат та прибутків, спрощення адміністрування податків в т.ч. і шляхом діджиталізації взаємодії бізнесу з податковими органами, посилення невідворотності відповідальності за порушення законодавства як з боку платників податків, так і неефективних та/або корумпованих чиновників, зростання ефективності та прозорості витрачання бюджетних коштів в інтересах суспільства. Лише при наявності таких позитивних змін українська економіка зможе в умовах поглиблення співпраці з ЄС конкурувати за «людський капітал» (як «робочу силу», так і «підприємницькі здібності»).

KUKSENKO Serhii

candidate of historical sciences, associate professor of the Department of Economics, Management and Administration, Cherkasy State Business College, e-mail: kuksenko.si@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4660-5083

ESSENCE AND RESULTS OF THE "ONE-TIME (SPECIAL) VOLUNTARY DECLARATION BY INDIVIDUALS OF THEIR ASSETS"

Goal. To analyze the Law of Ukraine dated 15 June 2021 No. 1539-IX "On Amending the Tax Code of Ukraine to Stimulate the De-Shadowing of Incomes and Enhancing the Tax Culture of Citizens Through Introduction of Voluntary Declaration by Individuals of Assets Belonging to them and Payment of One-Time Dues to the Budget" [14] and the results of the "declaration of assets" carried out from 1 September 2021 to 1 March 2023. **Methodology.** To achieve the desired goal, the author used the methods of analysis (isolation of individual parts of the object of research), synthesis (combination of various elements into a single one), comparison (identification of similarities and differences), problem solving (posing difficult questions and finding answers to them), objectivity (impartiality in the selection and analysis of various sources), generalization (highlighting of common characteristics and features). **The results.** The study established that the "one-time (special) voluntary declaration" combines features of "tax amnesty",

"capital amnesty" and "zero declaration". The law itself, in some of its parts, is imperfect and contains norms that violate the principles of equality and social justice. Only 845 people used the right to submit a declaration while the law was in effect. **The scientific novelty consists of the analysis** of de-shadowing of incomes and replenishment of the state budget (only about 1.5% of the expected revenues were received). At the same time, the author is convinced that there is no need to talk about a "complete failure of declaration". After all, the law is written in such a way that although the majority of citizens did not submit a special declaration, the "composition and volume of assets" as of 1 March 2023 has already been declared, regardless of whether they were acquired with violations or not - in fact, Ukraine implemented "zero declaration" for all citizens. "Zero declaration" sooner or later will become a kind of reference point and in the future will be taken into account by tax authorities during financial monitoring, which should result in taxation of expenses that exceed official income and, possibly, the appearance of misunderstandings between taxpayers and tax authorities. **Practical significance.** The research contributes to the identification of taxation problems, individual results and conclusions that can be used in the process of further reforming tax legislation and conducting fiscal policy.

Keywords: community resilience, military conflict, countermeasures, social cohesion, economic stability, psychological resilience, local self-government

REFERENCES

1. Bezpalko, I.R. (2011). Podatkova amnistia dokhodiv naseleennia: perspektyvy dlia Ukrainy. *Naukovi zapysky Ukrainskoi akademii druzarstva*. 3, 30-39. [in Ukrainian].
2. Bondarenko, I. M. (2021). Mirkuvannia shchodo vyznachennia sub'ektiv instytutu odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo podatkovoho deklaruvannia. *Pravo Ukrainy*. 10, 192–201.
3. Danylo Hetmantsev. Telegram-kanal.01.03.2023 r. URL: <https://t.me/getmantsevdanil>
4. Derevianko, B.V., Sheremet, O.O. (2021). Lehalizatsiia aktyviv u poriadku odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo deklaruvannia v Ukraini yak sproba poiednannia publichnykh i pryvatnykh interesiv. *Universytetski naukovi zapysky, Natsionalnogo universytetu "Chernihivskiy kolehium" im. T.H.Shevchenka*. 5 (83), 6-19. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8065/1/Lehalizatsiia%20aktyviv%20u%20poriadku.pdf>
5. Kaleniak, R.V. (2012). Amnistia kapitalu yak ekonomiko-pravovy zasib pryskorennia suspilno-ekonomichnogo rozvytku. *Suchasni pytannia ekonomiky i prava*. K. Vyp. 2, 86-92.
6. Kasperovych, Yu.V. (2015). Podatkovyi kompromis yak element podatkovoi reformy v Ukraini. *Ekonomika ta derzhava*. 2, 61-64.
7. Kovalchuk, O.K. (2023). Pravovy rehym odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo deklaruvannia aktyviv fizychnykh osib: dys. doktora filosofii: 081 *Pravo. Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava im. L.Yuzkova*. Khmelnytskyi, 213s.
8. Kuksenko, S.I. (2021). Osoblyvist ta sutnist «odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo deklaruvannia fizychnymy osobamy nalezhnykh yim aktyviv» yak riznovydu «podatkovoi amnistii». *Pravova derzhava*. 43, 94-103.
9. Kuksenko, S.I. (2018). Pravovy nihilizm yak odna z pereshkod yevropeiskoi intehratsii. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Seriya yurysprudentsiia*. 2018. Vypusk 35. T.1, 28 – 31.
10. Makukh, O.V. (2021). Odnorazove dobrovilne deklaruvannia v Ukraini: sutnist i naslidky dlia platnykiv podatkov. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*. 2021. 2 (17). URL: <https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/makukh17>
11. Pid chas viiny z Ukrainy vyvely ponad 3 miliardy yevro – BEB. *Ekonomichna pravda*. 26 kvitnia 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/26/686263/>
12. Podatkova amnistia: chy buv shans na pozytyvni rezultaty. UNIAN, Informatsiine ahentstvo. 17.02.2023 r. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/podatkovamnistia-chi-buv-shans-na-pozitivni-rezultati-12148665.html>
13. Prykhodko, I.V. (2018). *Instytut podatkovoi amnistii ta yoho mistse v podatkovomu pravi: monohrafiia*. Kyiv, Vydavnychiy dim «Helvetyka», 220 s.
14. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuвання detinizatsii dokhodiv ta pidvyshchennia podatkovoi kultury hromadian shliakhom zaprovadzhennia odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo deklaruvannia fizychnymy osobamy nalezhnykh yim aktyviv ta splaty odnorazovoho zboru do biudzhetu: Zakon Ukrainy vid 15. 06. 2021 r. № 1539-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#Text>
15. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zvilnennia vid opodatkuвання blahodiinoi dopomohy, vyplachenoj na koryst chleniv simej poranenykh ta zahyiblykh uchasykiv boiovykh dii pid chas uchasti u vidsichi zbroinii ahresii ta zabezpechenni natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.08.2022 r. №2516-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2516-20#n23>
16. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-%D0%86%D0%A5#Text>

17. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhetykh nadkhodzen: Zakon Ukrainy vid 30.11.2021 r № 1914-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2516-20#n23>
18. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo osoblyvostei utocnennia podatkovykh zobov'iazan z podatku na prybutok pidpriemstv ta podatku na dodanu vartist u razi zastosuvannia podatkovoho kompromisu: Zakon Ukrainy vid 25.12.2014 r. № 63-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-19#Text>
19. Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu. Postanova Pravlinnia NBU № 18 vid 24.02.2022 r. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/pb22027?an=140>
20. Riadinska, V.O. (2014). Perspektyvy zaprovadzhennia amnistii kapitaliv v Ukraini z urakhuvanniam zarubizhnogo dosvidu (chastyna persha). *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. T. 14, 402-410.
21. Riadinska, V.O., Tokarieva, K.O. (2022). Odnorazove (spetsialne) dobrovilne deklaruvannia aktyviv fizychnykh osib yak vyd ekonomichnoi amnistii. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. 9, 633–636. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/156.pdf
22. Slozko, O.O., Hlazova, A.B. (2015).pozytyvnyi dosvid podatkovykh amnistii rozvynutykh krain dlia Ukrainy. *Intelekt XXI*. 5, 27-35.
23. Ukraintsi staly pererakhovuvaty menshe hroshei z-za kordonu ta bilshe vytrachaty tam. Slovo i dilo. 17 sichnia 2023 r. URL: <https://www.slovovidlo.ua/2023/01/17/infografika/finansy/ukrayinczi-staly-pereraxovuvaty-menshe-hroshej-kordonu-ta-bilshe-vytrachaty-tam>
24. Tsina peremohy. Yaki blahodiini fondy zibraly naibilshe donativ na ZSU – velyke doslidzhennia NV. 29 travnia 2023 r. URL: https://biz.nv.ua/ukr/economics/skilki-zvichayni-ukrajinci-zadonatali-na-zsu-yaki-blagodiyini-fondi-zibrali-naybilshe-50327840.html?code=3e0df9fe-bfe1-4a7f-876e-bb34d9a997eb&fbclid=IwAR2xz_vtiRal72K61Op_wx7BARRwAF6eVZW-NnTlqSfVJE6W7Y38UM2WEDI
25. Shulha, T.M., Kononenko, L.V. (2019). Poniattia podatkovoi amnistii ta mizhnarodnyi dosvid yii zastosuvannia. *Porivnialno-analitychne pravo*. 1, 261-264.
26. Dmytryk, O., Tokarieva, K., Kobylnik, D., Kotenko, A., & Makukh, O. (2022). Tax amnesty as a means of fulfillment of BEPS requirements for implementation of tax transparency: Experience of Ukraine and EU countries. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 25(S4), 1–13. URL: <https://www.abacademies.org/articles/tax-amnesty-as-a-means-of-fulfillment-of-beps-requirements-for-implementation-of-tax-transparency-experience-of-ukraine-and-eu-cou-14268.html>
27. Rule of Law Index. World Justice Project. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Ukraine>
28. Nobody Believes in Our Victory Like I Do.' Inside Volodymyr Zelensky's Struggle to Keep Ukraine in the Fight. Time, october 30, 2023. URL: <https://time.com/6329188/ukraine-volodymyr-zelensky-interview/>

Стаття надійшла до редакції: 16.11.2023
Received: 2023.11.16